

DLA doktori értekezés tézisei

Szabó László

**A BASSZUSTUBA ALKALMAZÁSI TERÜLETEINEK
MAGYAR VONATKOZÁSAI**

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású
doktori iskola

Budapest

2010

Tézisek

I. A kutatás előzményei

Az általam feldolgozott témakörök jelentős részének – elsősorban a magyar vonatkozások tekintetében – gyakorlatilag nincs fellelhető, rendezett és értékelhető korábbi irodalma, kivéve a dolgozat hangszertörténeti fejezetét és a magyarországi katonazenével foglalkozó rész bizonyos passzusait.

Ezekhez több publikáció is rendelkezésemre állt kutatásaim során. A legfontosabb **Clifford Bevan** *The Tuba Family* című könyve volt. (Winchester England: Piccolo Press, 2000. 2nd edition.) Remek, szinte mindenre kiterjedő alapos és pontos munka. Nagy öröömre szolgált, hogy a benne található adatok kiegészítésében, sőt megerősítésében segítségemre volt egy magyar szerző, **Pallagi Regős László** *Rézfúvós ismeretek II. A rézfúvó hangszerek fejlődéstörténete* (Budapest: Edition Simonffy, 1987) című gyakorlatilag ismeretlen jegyzetfüzete, amely a rézfúvós hangszerek leírásának egy mérhetetlenül alapos, de még feldolgozásra váró felsorolását tartalmazza. A magyarországi katonazenével foglalkozó részek feldolgozásához pedig nagy segítséget jelentett **Marosi László** *Két évszázad katonazenéje Magyarországon. A magyarországi katonazene története* című, szintén nagyjelentőségű és színvonalában is az előző munkákhoz mérhető könyve. (Budapest: Zrínyi Kiadó, 1994)

A magyar vonatkozások túlnyomó részét illetően azonban egészen más a helyzet. Alig, vagy inkább egyáltalán nem találunk korábbi irodalmat. Nem az előzmények hiányosságairól, hanem azoknak hiányáról kell tehát beszélnünk. Mivel korábbi kutatások nem folytak, eredmények sem születhettek.

A magyar vonatkozásokat tekintve tehát nincs mit összefoglalnom és véleményeznem, kivéve azt a néhány igen értékes, de kisszámú jegyzetet, amelyet felhasználok, és be is mutatok munkámban.

Természetesen erre számítottam, hiszen a dolgozat bevezetőjében le is írtam, hogy témaválasztásom oka az, hogy „a basszustuba alkalmazásának magyar vonatkozásait még soha senki nem kutatta, nem elemezte, nem dolgozta fel, és nem mutatta be.”

II. Források

Az imént bemutatott műveken kívül első és másodlagos forrásaim az esetek túlnyomó többségében kézzelfogható dokumentumok voltak. Könyvtárakban, kottatárakban, antikváriumokban található kéziratok, főként korabeli, de szükség szerint kortárs folyóiratok, újságok, könyvek, színlapok, évkönyvek, zsebkönyvek, tanulmányok, cikkek. Ritkán fordultam az internet nyújtotta vitathatatlan előnyök használatához, de amikor szükségét éreztem, természetesen megtettem azt is.

Rendelkezéseimre állt, és nagy hasznát vettem saját lemezeimnek (LP-CD), és azoknak a nemzetközi rézfúvós és tubás szakfolyóiratoknak, amelyeknek száma évtizedek óta gyarapszik, s mára már elég tekintélyes példányszámot ért el gyűjteményemben.

Felhasználtam emlékezetfrissítő és dokumentumértékű fényképeimet is. Néhányat közülük be is mutatok.

A dolgozatban található kottagrafikák – az egyetlen Verdi idézetet kivéve – eredeti kéziratok alapján készültek, mint azt a lelőhelyet megjelölő jelzetek is mutatják. Természetesen ezeket és a fakszimilét is minden esetben külön engedélyeztetés után használtam fel.

Jelentős részét képezik dolgozatomnak azok a szóbeli közlések, visszaemlékezések és kéziratok lejegyzések, amelyek idősebb kollégáimmal hosszú évek alatt folytatott beszélgetéseim – ha tetszik, faggatózásaim – révén jutottak tudomásomra, és nem utolsósorban az a saját tapasztalatokon nyugvó tudás, ami bennem halmozódott fel a pályán töltött évtizedek alatt. Mindezen ismeretek birtokában éreztem úgy, hogy belefoghatok ebbe a munkába.

III. Módszer

Úgy gondoltam, hogy különösen a kezdeti idők dokumentumainak a vizsgálatához olyan kutatási módszer illik, amely hasonló és méltó a korabeli körülményekhez. Amikor a partitúrákat még lúdtollal írták és a másolatokat is kézzel készítették. Amikor a szerzői kéziratoknak, levelezéseknek és a nyomtatott sajtóban megjelent tanulmányoknak, kritikáknak is szinte személyes jellege és jelentősége volt.

Ebből az alapállásból az következik, hogy az általam alkalmazott kutatási módszer nem volt újszerű, és nem követett semmilyen metodikai modellt. A többségében XIX. századi dokumentumokkal való közvetlen találkozás varázsa minden egyszerűbb, gyorsabb, többszörösen hatékonyabb kutatási lehetőséget felülírt számomra.

Könyvtárakba iratkoztam be, szinte minden antikváriumban törzsvásárló lettem, idősebb kollégáimat az örületbe kergettem kérdezősködéseimmel, kottatárakba költöztem napokra, korabeli folyóiratokat olvasgattam, partitúra kéziratokat, szólamfüzeteket elemeztem, tehát tettem, amit ilyenkor tenni kell. Időigényes módszer, belátom, de most sem tennék másként. Ahol csak lehetett, kerültem a másodlagos közlések átvételét, vagy ha mégis erre kényszerültem, addig mentem utána hitelességük ellenőrzése terén, ameddig csak tettem. Több esetben kerültem ki így olyan helyzeteket, amelyek téves állítások átvételét eredményezték volna.

IV. Eredmények

Utaltam már rá az eddigiekben, de most ezen a helyen részletesebben is kifejtem, hogy a tubával kapcsolatos rengeteg megválaszolatlan, vagy még fel sem tett kérdés, valamint a hatalmas méretű feldolgozatlan terület igen nagy szerepet játszott e disszertáció megírásában. Az az igény vezérelt, hogy a felkutatott ismeretek rendezése, rendszerezése, vagy csak megfogalmazása, valamint további ismeretek feltárása és az első eredmények közzététele végre megtörténjék.

Az értekezés célja az is, hogy – a benne reményeim szerint található eredményeken kívül – mintát adjon, kiindulási pontot jelentsen a további vizsgálódásokhoz.

Említettem, hogy kutatási módszerem egyáltalán nem volt újszerű. Ellenben a bemutatott eredmények túlnyomó részét újdonságok alkotják. Még abban az esetben is, ha olyan adatokkal dolgoztam, amelyek valamilyen forrásban már fellelhetők voltak, ám rendezésük, rendszerezésük a tuba magyarországi elterjedésének szempontjai szerint nem állt rendelkezésre.

Újszerűnek kell tekinteni a tuba megjelenését megelőző és az azt kísérő hangszerek ilyen típusú ismertetését, újszerű csoportosítását és a tuba magyarországi elterjedésének bemutatását, valamint a katona- és egyéb fúvószenekarok történetének a tuba szempontjából történő feldolgozását. Előzmények nélkül újnak kell tekinteni az oktatás, a szóló, a szóló repertoár, a kamarazene, a kamarazenei repertoár, a magyarországi tubás jazz és az Erkelről, Bartókról szóló fejezeteket, valamint a függelék minden pontját.

A dolgozat eredményének kell tekinteni azt a másodlagos következményt is, hogy elfogadása esetén felhasználható forrás lehet oktatási jegyzetként különböző szintű zenei oktatási intézményeink számára.

Hasznos kézikönyv lehet ez a munka elsősorban a tubás növendékek, de akár a hivatásos játékosok számára is, hiszen bizonyos elméleti háttérrel biztosítva segítheti a hiteles

interpretálást. Hozzájárulhat a könnyebb eligazodáshoz a különböző típusú, különböző építésű és hangolású hangszerek kavalkádjában. Megkönnyítheti a helyes hangszerválasztást az egyes zenei stíluskorszakok gyakorlatához igazodva, vagy csak egy-egy mű esetében is.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

Viszonylag hosszú eddigi pályafutásom bemutatása olyan hatalmas mennyiségű adat felsorolásával járna, hogy az ebben az összefoglalóban nem lehetséges. Egy végsőként lezárított és az elvárt pontos adatokat mellőző felsorolásra van lehetőség csupán.

Az Operaház és az ország néhány vezető szimfonikus zenekarának tagjaként megismertem az opera- és balett irodalmat, eljátszottam az egész szimfonikus repertoárt, és a világ összes jelentős koncerttermében felléptem. A kamarazene területén folytatott tevékenységem során a Budapest Rézfúvós Kvintettel szintén bejártam a „fél világot” Japántól Európán át Amerikáig.

Ezen kívül a legkülönbözőbb összeállítású együttesekben működtem közre, azt hiszem, minden stílusban, ami egy tubás számára elérhető. Fúvós zenekari produkciók széles skálája, színházi kísérőzenék, filmzenék, musicalek, szórakoztató könnyűzene, tánczene, rock és jazz, számtalan rádió és TV szereplés, lemez (LP) és CD felvétel készítése fűződik nevemhez. Negyvennégy éves tanári múltra tekinthetek vissza. Zsűrizések, mesterkurzusok, egyéb szakmai rendezvények állandó résztvevője vagyok itthon és külföldön egyaránt.

Ezek mind olyan szavak, mondatok, melyeket egy közel fél évszázada tartó életút eseményei, tapasztalatai és eredményei töltenek meg tartalommal.